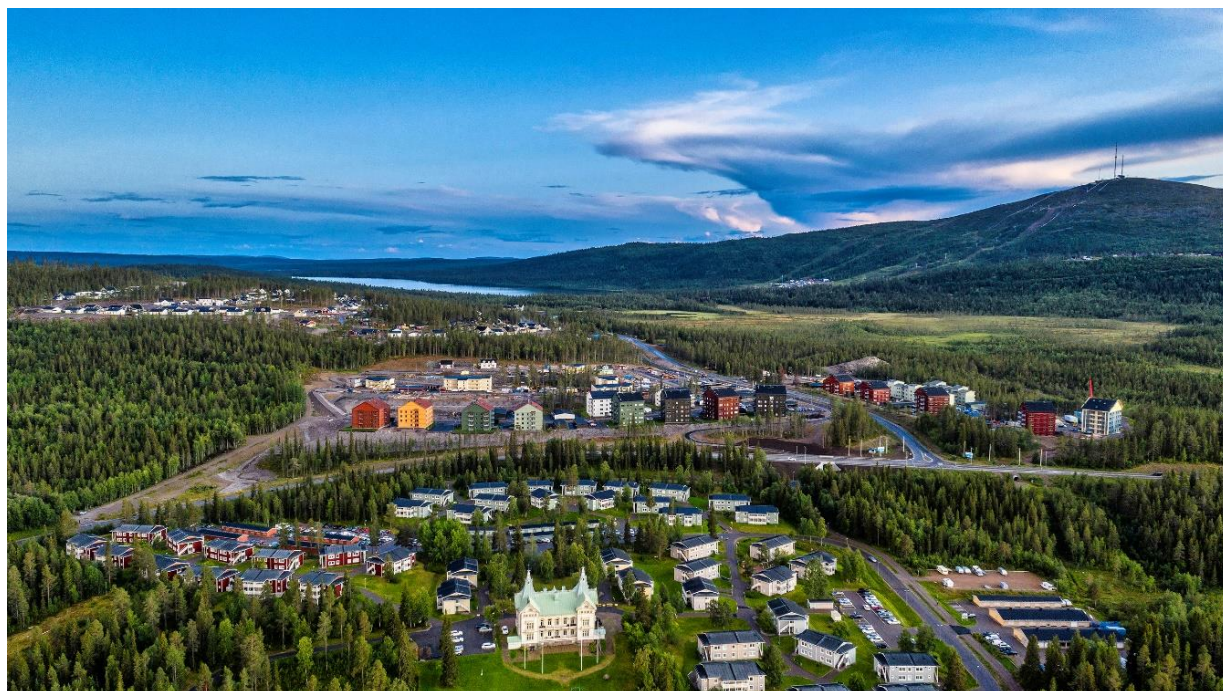

PLANERINGSSTRATEGI

Uppföljning av Översiktsplanen

för Gällivare kommun 2024–2028

Bakgrund

Det kommunala planmonopolet är ett av de starkaste styrmedlen för kommunens fysiska utveckling som samtidigt medför ett stort ansvar. Det finns ett flertal olika verktyg som kommuner har i sitt förfogande i planprocessen, men när det gäller den långsiktiga utvecklingen av markanvändning är översiktsplanen det främsta verktyget.

Alla kommuner ska ha en kommuntäckande översiktsplan. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men vägledande. Översiktsplanen uttrycker den långsiktiga viljeinriktningen för kommunens fysiska utveckling. Översiktsplanen beskriver kommunens ställningstaganden om hur mark- och vattenområden ska användas och utgör en vägledning för hur den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanens utgör kommunens strategiska övergripande dokument för en långsiktigt hållbar utveckling. Arbetet med att ta fram en planeringsstrategi för kommunens översiktsplan innebär ett ökat fokus på översiktsplanering och är en förutsättning för översiktsplanens aktualitet.

Kommuner har en skyldighet att pröva planens aktualitet varje mandatperiod och tidigare kallades detta för aktualitetsprövning. 1 april 2020 ändrades 3 kap i plan- och bygglagen (PBL). Ändringen innebar aktualitetsprövningen ersattes av planeringsstrategin i PBL. Kommunstyrelsen beslutade 2021-02-22 att uppdra åt samhällsbyggnads- och teknikförvaltningen att påbörja en aktualitetsprövning av översiktsplanen för Gällivare kommun (2014) med den fördjupade översiktsplanen för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle (2014). Kommunfullmäktiga ska sedan anta en planeringsstrategi under de två första åren efter ett ordinarie val. Om strategin inte antas efter de två första åren upphör översiktsplanen att gälla vilket innebär att kommunen behöver då påbörja arbetet med att ta fram en ny översiktsplan.

Syfte

Plan- och bygglagens (PBL) tredje kapitel ändrades den första april 2020 vilket innebär att aktualitetsprövningen ersätts av upprättandet av en planeringsstrategi. Planeringsstrategin ersätter tidigare krav på att kommunfullmäktige minst en gång varje mandatperiod ska pröva om översiktsplanen är aktuell. Efter det ordinarie valet 11 september 2022 ska kravet på kommunen att anta en planeringsstrategi börja tillämpas. Kommunernas första planeringsstrategi ska ha antagits senast 11 september 2024. Planeringsstrategin ska fortsättningsvis tas fram under första halvan av perioden mellan två ordinarie val. Antar kommunen inte en planeringsstrategi eller en ny översiktsplan senast 11 september 2024 anses planerna vara inaktuella. Detta innebär bland annat att standardförfarande, samordnat förfarande och förenklat förfarande inte kan tillämpas vid framtagandet av detaljplaner.

Syftet med framtagandet av en planeringsstrategi är att kommunen ska ta ställningstagande till den fortsatta översiktsplaneringen. Införandet av planeringsstrategin har inneburit att översiktsplaneringen har fått en större politisk betydelse. Syftet med ändringen är att översiktsplaneringen ska bedrivas kontinuerligt, vara framtidssyftande och att översiktsplanen ska hållas aktuell. Planeringsstrategin är ett verktyg, för att se till att efterföljande planering och beslut effektiviseras. I detta blir planeringsstrategin det centrala, nya verktyget.

Under framtagandet av planeringsstrategin ska kommunen ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet samt kommunens

fortsatta arbete med översiktsplaneringen. Prövningen av översiktsplanen innebär att kommunen genomför en bedömning om planen ger vägledning i frågor gällande mark- och vattenanvändning, hur den byggda miljön ska nyttjas, utvecklas och bevaras. Planeringsstrategin har även som avsikt att bedöma om översiktsplanen tillgodoser riksintressena samt om miljökvalitetsnormerna efterlevs.

Länsstyrelserna ska lämna ett underlag till kommunen inför framtagandet av planeringsstrategin någon gång under den andra halvan av tiden mellan två ordinarie val. Detta underlag har överlämnats (Bilaga 1, daterad 2021-05-21) och är underlag till upprättandet av planeringsstrategin. Gällivare kommun kommer att se över yttrandet från länsstyrelsen och ta del av de underlag i de frågor som bedöms vara relevanta.

Processbeskrivning

Arbetet med planeringsstrategin har pågått under det andra halvåret 2022 och det första kvartalet 2023. Genomlysningen av aktualiteten av kommunens översiktliga planering omfattar den kommuntäckande översiktsplanen (Översiktsplan Gällivare kommun, 2014) och den fördjupade översiktsplanen över tätorten (Fördjupad översiktsplan, 2014) samt det tematiska tillägget för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS – Landsbygdsutveckling i strandnära lägen, 2014).

Efter att den gällande översiktsplanen för Gällivare kommun antogs 2014 har följande kommunala styrdokument och handlingar beaktats i arbetet med att utvärdera den gällande översiktsplanen:

- Bostadsförsörjningsplan Gällivare kommun, 2012–2030.
- Utvecklingsplan Repisvaara, KF 2013-05-20.
- Utvecklingsplan Vassara, KF 2014-05-28.
- Gestaltningsprogram för Gällivare tätort, KF 2015-01-26.
- Grön-, blå- och vitstrukturplan, KF 2016-02-08.
- Utvecklingsplan för Vassara-Sandviken, KF 2017-04-10.
- Utvecklingsplan för centrum, KF 2019-06-10.

Även om ovanstående dokument inte är inkluderade i översiktsplanen så är dokumenten vägledande i planeringen som planeringsunderlag. Därför har de viktats i genomlysningen av vad översiktsplaneringen i fortsättningen kommer att fokusera på.

En stor del av arbetet har bestått i genomgång av ovanstående framtagna beslutade dokument. Dokumentens mål, strategier, riktlinjer och rekommendationer har sedan analyserats utifrån relevans, aktualitet och måluppfyllnad. Den översiktliga planeringens tillämpbarhet och användbarhet ute i kommunens olika verksamheter har undersökts. Alla kommunens förvaltningar har varit berörda i olika stor omfattning i arbetet med framtagandet av planeringsstrategin.

Utifrån denna genomlysning har sedan ett framtåsyftande perspektiv kopplats på med kommunens nuvarande målsättningar och tillväxtambitioner samt omvärldsbevakning.

Förändringar i lagstiftningen

Sedan översiktsplanen och den fördjupade översiktsplanen arbetats fram och antagits under 2014 har lagstiftning, nationella och regionala mål tillkommit och förändrats. De delar som tangerar och har påverkan på översiktsplanen redovisas nedan. Länsstyrelsens underlag redovisas i sin helhet bilagerad denna planeringsstrategi (Bilaga 1, daterad 2021-05-21).

I januari 2018 trädde nytt sjätte kapitel i miljöbalken i kraft vilket medför en del förändringar för miljöbedömningar av planer som upprättas enligt plan- och bygglagen. Genom det nya sjätte kapitlet i miljöbalken görs en del ändringar som syftar till att göra reglerna om miljöbedömningar av planer och program tydligare och mer ändamålsenliga. Enligt den nya lagen ska det framgå i översiktsplanen vilka risker översvämningar, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade kan ha på den byggda miljön.

1 april 2020 ändrades vissa bestämmelser i 3 kap plan- och bygglagen, PBL, som handlar om översiktsplanering. Vissa av ändringarna i lagstiftningen gäller direkt, och vissa gäller från ett senare datum. De ändringarna som är aktuella för framtagandet av denna planeringsstrategi är beskrivna under stycket "Syfte".

Sedan kommunens översiktsplan antogs har FN:s barnkonvention blivit svensk lag (den 1 januari 2020). Barn och unga under 18 år utgör en femtedel av Sveriges befolkning och hur den fysiska planeringen, gestaltningen och förvaltningen av den bebyggda miljön får stor påverkan på barn och ungas livsmiljöer. Att barnkonventionen blivit lag ökar behovet av fokus på arbetet med barns rättigheter i fysisk planering och stadsutveckling. Därav blir barnperspektivet en väsentlig del i planering och ska integreras i översiktsplaneringen.

EU:s förordning gällande invasiva främmande arter publicerades 2015, och den svenska motsvarande förordningen togs fram 2018. Dessa förordningar är också viktiga att förhålla sig till eftersom det påverkar delvis den gällande översiktsplanen.

År 2015 den 25 september antog FN:s medlemsstater Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan innehåller 17 globala mål och 169 delmål som ska leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Översiktsplanen ska ge vägledning för en långsiktigt hållbar utveckling och bör ha en tydlig vision och mål för den fysiska miljön. De globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 kan då med fördel användas som vägledande utgångspunkt när kommunen uppdaterar sin översiktsplan.

För närvarande pågår en översyn av strandskyddslagstiftningen med syfte att erhålla en ökad differentiering som tar hänsyn till att tillgången till sjöar och stränder varierar i landet, liksom befolkningstäthet och exploateringsstryck.

Nationella och regionala strategier

Region Norrbotten har 2019 fattat ett beslut om Norrbottens regionala utvecklingsstrategi 2030 (RUS). RUS är tänkt att fungera som ett viktigt och övergripande styrdokument för hela regionens utveckling och tillväxt. Det övergripande målet i den regionala utvecklingsstrategin är att Norrbotten ska positionera sig som en konkurrenskraftig, hållbar och innovativ region. I RUS identifierar regionen fem olika megatrender som kommer att påverka oss alla. De fem stora megatrenderna är: klimat- och miljöutmaningar, demografiska förändringar, digitalisering, globalisering och individualism. Översiktsplanen för Gällivare kommun bör förhålla sig till rekommendationerna i RUS och tillgodose näringslivets behov.

Arbetet med att ta fram en ny Länstransportplan och nationell plan för transportsystemet pågår för åren 2022–2033/37. Länstransportplanen tas fram av Region Norrbotten och hanterar större prioriterade investeringar samt åtgärder för bland annat kollektivtrafik, gång- och cykelvägar, trafiksäkerhetsåtgärder samt bidrag för effektiviseringar i kommunala vägnätet i länet.

År 2017 antog Sverige ett klimatpolitiskt ramverk. Ramverket består av en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Det långsiktiga målet innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2045.

Länsstyrelsen har i samverkan med Region Norrbotten och Norrbottens Kommuner tagit fram en ny klimat- och energistrategi för Norrbottens län. Länsstyrelsen har år 2020 publicerat en plan för infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel i Norrbotten.

Det finns en nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad, från januari 2021. I denna nationella strategi presenteras klimatambitionerna och mål om en 100 procent förnybar elproduktion fram till år 2040. För att målet ska kunna uppnås krävs det att både myndigheter och andra aktörer samverkar med varandra.

De nationella och regionala mål som presenteras påverkar översiktsplaneringen i kommunen. Dessa nya nationella och regionala mål som har tillkommit efter att den nu gällande översiktsplanen har antagits innebär att den gällande översiktsplanen måste förhålla sig till de nya riktlinjerna. Därför arbetar Gällivare kommun med att ta fram nya handlingar och strategier som kompletterar den gällande översiktsplanen för kommunen. De nya nationella och regionala målen och riktlinjer har inneburit att det har uppstått en del mellankommunala frågor som bör beaktas för att Gällivare kommun ska kunna bidra med en hållbar utveckling både lokalt men även regionalt.

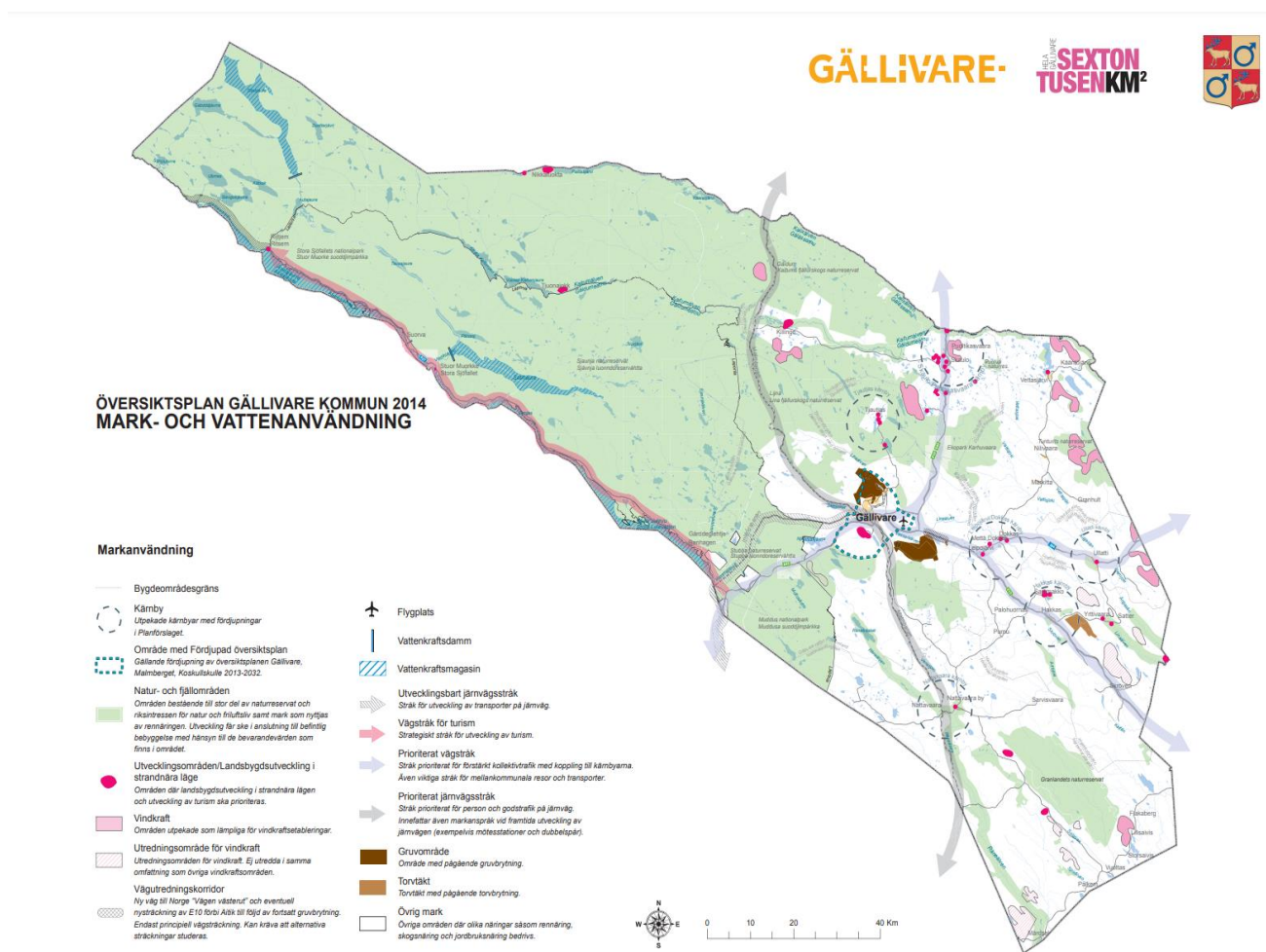
Översiktsplanens aktualitet

I detta avsnitt analyseras om den gällande översiktsplanen för kommunen fortfarande är aktuell. Avsnittet inleds med att ta en närmare titt på översiktsplanen och den fördjupade översiktsplanen för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle. Därefter presenteras de kommunala målen och hur den gällande översiktsplanen förhåller sig till dem. Vidare presenteras de förändrade planeringsförutsättningar som har inneburit att kommunen ser ett behov av att nya handlingar och strategiska dokument arbetas fram med syfte att komplettera den gällande översiktsplanen.

Översiktsplan Gällivare kommun 2014

Gällivare kommuns översiktsplan antogs 2014 med den övergripande visionen "Gällivare är den mest attraktiva och expansiva kommunen i Norrland". Enligt översiktsplanen ska kommunen eftersträva att aktivt arbeta med att integrera hållbarhetstänkande i den fysiska planeringen. Hållbarhetsmålen baseras bland annat på nationella, regionala och lokala miljömål. För att konkretisera hållbarhetsmålen har tre övergripande strategier utarbetats. Varje strategi utgörs av beståndsdelar som tillsammans behövs för att förverkliga visionen. Strategierna är; hållbara transporter, hållbara livsmiljöer och hållbar exploatering.

Markanvändningskarta

Fördjupad översiktsplan Gällivare, Malmberget och Koskullskulle 2014

Till översiktsplanen finns en fördjupning, den fördjupade översiktsplanen för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle, antagen 2014-05-19. Det huvudsakliga syftet med den fördjupade översiktsplanen är att skapa förutsättningar för god planberedskap av främst bostäder. Detta för att möta efterfrågan i och med avvecklingen av Malmberget samt en inflyttning till Gällivare.

Syftet är även att ta fram riktlinjer och strategier för att skapa en hållbar utveckling av tätorten och därmed klargöra kommunens inriktning för ett samhälle i stor omvandling. Den fördjupade översiktsplanen och för den samhällsomvandling som pågår bygger på visionen "en arktisk småstad i världsklass". Det är ett resultat av projektet Nya Gällivare som fortlöpte under perioden 2009–2012 av kommunen, med nära koppling till medborgare, näringsliv och LKAB genom att låta intressenter; medborgare, representanter för små och stora företag och offentlig sektor aktivt delta i framtagningen av en vision för Gällivare. Denna vision tjänar nu som grund för kommunens arbete med utveckling inom ett flertal områden som näringslivsutveckling, stadsbyggnad, vård, skola och omsorg samt kultur. Utifrån visionen och den fördjupade översiktsplanen har flertalet utvecklingsplaner tagits fram för att möjliggöra den önskvärda utvecklingen som pekades ut i den fördjupade översiktsplanen för tätorten. Mellan åren 2013–2019 antog kommunfullmäktige utvecklingsplaner för fyra olika områden, Repisvaara, Vassara, Vassara-Sandviken samt Gällivare Centrum.

Kommunala mål 2024–2027

Kommunplanen är Gällivare kommuns främsta styrdokument och beslutas av kommunfullmäktige. Den är utgångspunkt i nämnders och styrelser arbete med verksamhetsplaner. Kommunplanen är en ledstjärna för hela kommunkoncernens utvecklingsarbete. Genom god samverkan och ett övergripande koncept skapas de bästa förutsättningarna att nå kommunplanens mål. Kommunen har även ett geografiskt områdesansvar där kommunen samverkar, samordnar, informerar och påverkar medborgare, organisationer, företag och myndigheter för att uppnå målsättningarna i kommunplanen. Ledorden för kommunplan 2023 – 2026 är: Attraktivitet, effektivitet, delaktighet, samverkan.

Visionen

"Gällivare- en arktisk småstad i världsklass"

Gällivare kommuns vision pekar ut en tydlig färdriktning för kommunens framtida och önskade utveckling. En omfattande medborgardialog resulterade i visionen att Gällivare ska utvecklas till en arktisk småstad i världsklass. Visionen innebär ett attraktivt samhälle som erbjuder en god livskvalitet med fritid, sysselsättning och utbildning av hög klass. Det är summan av de olika delarna som skapar en helhet i världsklass.

För att uppnå visionen är Gällivare kommuns övergripande målsättning att på sikt öka befolkningen till minst 20 000 invånare. Befolkningsutvecklingen är av stor betydelse för kommunens framtida utveckling. En befolkningsökning innebär ökat skatteunderlag och förbättrar möjligheterna att finansiera kommunens verksamheter. Samhällsomvandlingen

har gett kommunen unika möjligheter att planbereda för bostäder och kommunala verksamheter för att möjliggöra en växande befolkning. Det ska skapas fler bostäder och mer tomtmark för flerbostadshus och villor. Kommunen ska verka för att det byggs fler bostäder i attraktiva lägen.

Befolkningsutvecklingen har haft en negativ trend under många år och att vända den är kommunens största utmaning. En stor bidragande faktor är utflyttningen, där den yngre generationen har en större flyttbenägenhet än äldre, vilket bidrar till en förändrad befolkningspyramid. Det är viktigt att öka den arbetsföra befolkningen och åldersgruppen 19–34 år, som har störst inverkan på demografins utveckling i kommunen.

För att Gällivare ska uppnå det övergripande målet om 20 000 medborgare måste medvetna satsningar göras för att behålla befolkningen och öka kommunens attraktivitet. Det ska påpekas att mellan 10–15% av de som arbetar i kommunen inte är permanent bosatta i kommunen, utan pendlar in från andra kommuner i länet, övriga Sverige och från utlandet. Det är ur flera perspektiv önskvärt att inflyttad arbetskraft väljer att bosätta sig i kommunen. Det skulle bland annat generera ökade skatteintäkter för kommunen. Att skapa attraktiva boendemiljöer, ett rikt kultur- och fritidsliv samt erbjuda verksamheter som ger god service och håller hög kvalitet är nyckelfaktorer till att stärka kommunens varumärke. En god och kvalitetssäkrad utbildning ska möta barnen redan i förskolan och följa dem genom de viktigaste utvecklingsfaserna i livet. I kommunens utbildningsverksamheter ska det finnas hög behörighet och rätt kompetens för att sätta grunden för ett livslångt lärande. Genom att stärka intern och extern kommunikation kan bilden av ett attraktivt Gällivare spridas. Gällivare ska vara ett samhälle som medborgarna är stolta över och varmt rekommenderar vänner och bekanta att flytta till.

Ett starkt näringsliv är en förutsättning för Gällivare kommuns utveckling och en viktig faktor för kommunens befolkningsutveckling. Med ett bra företagsklimat är det lättare att starta och utveckla framgångsrika och växande företag. Fler invånare kommer i arbete, integrationen förbättras och skatteintäkterna ökar, vilket bidrar till att öka välbefinnande och livskvalité för medborgarna. Gällivare kommun har idag en blandning mellan stora, medelstora och små företag och näringslivet domineras av gruvindustrin. Gällivare kommun skall verka för ett differentierat näringsliv och skapa förutsättningar för fler nyetableringar. Gällivare kommun jobbar för att vara expansiva samt erbjuda ett differentierat näringsliv. År 2019 bildades Gällivares Näringsliv AB som ägs av Gällivare kommun, LKAB och Företagarna i Gällivare AB. Syftet som Gällivare Näringsliv AB har är att skapa förutsättningar i världsklass för att bedriva näringsverksamhet i kommunen.

En expanderande och innovativ gruvnäring har skapat ett stort behov av arbetskraft och utveckling inom näringslivet. Gruvindustrin satsar stort under de kommande 20 åren för att ställa om till en till en fossilfri järnproduktion, vilket kommer resultera i 2 000 till 3 000 jobb i Malmfälten. Detta skapar goda förutsättningar för ett mer differentierat näringsliv. Behovet av ett tekniskifte gör att nya grenar inom livsmedel, vätgasproduktion och tekniska lösningar kommer växa fram.

Högre utbildning och kompetens är en förutsättning i utvecklingen och fler möjligheter att kunna vidareutbilda sig på orten måste skapas. Gällivare kommun och näringslivet behöver ha en god samverkan och dialog för att tillsammans möta denna positiva utmaning. Företagen i Gällivare kommun ska ges goda förutsättningar att växa och utvecklas. För att stärka detta ytterligare är en god dialog, ett bra bemötande samt en bra och tillgänglig service av stor vikt. Gällivare kommun ska erbjuda en rättssäker och effektiv myndighetshantering och processer kring tillståndsfrågor och regelverk ska förenklas och förtydligas.

Alla medarbetare som möter företag i sitt arbete har en viktig roll för hur näringslivsvänlig kommunen uppfattas av företagen. Relationerna med näringslivet ska kännetecknas av tillmötesgående, proaktivitet, smidighet och god service, med tydliga kontaktvägar.

Gällivare kommun ska erbjuda mötesplatser, där kommunens politiker och tjänstepersoner tillsammans med näringslivet för dialog om de områden som företagen själva bedömer nödvändiga och viktiga för att Gällivare kommuns näringsliv ska ges möjlighet att växa och utvecklas.

Gällivare kommun ska vara det självklara valet för våra medborgare, våra företagare, våra besökare och våra framtida medborgare.

För att kunna ta ställning till kommunens måluppfyllelse görs bedömningar av arbetet kring såväl övergripande och strategiska målsättningar som dess verksamhetsidé. Hållbarhetsmålen är förankrade i de globala målen i Agenda 2030 och de mål som är prioriterade av Gällivare kommun är målsättningarna; hållbara städer och samhällen, hållbar konsumtion och produktion, jämställdhet, god hälsa och välbefinnande, god utbildning samt minskad ojämlikhet.

- **Verksamhetsidé** - Gällivare är en socialt, ekologisk och ekonomisk hållbar kommun.
- **Övergripande mål** - Gällivare kommun ska på sikt öka befolkningen till 20 000 invånare.
- **Strategisk målsättning 1** - Våra medborgare är stolta, engagerade och trivs.
- **Strategisk målsättning 2** - Våra verksamheter är effektiva och attraktiva.
- **Strategisk målsättning 3** - Våra medarbetare är stolta, engagerade, kompetenta och ansvarstagande.
- **Strategisk målsättning 4** - Vårt samhälle ger förutsättningar för en livsstil som minskar miljö- och klimatpåverkan.

Gällivare ska vara ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart samhälle. Hållbarhetsarbetet ska kopplas till Agenda 2030-målen och genomsyra vårt utvecklingsarbete och tydliggöras i de satsningar vi gör i samhället. Den kommunala planeringen grundar sig på att Gällivare kommun ska vara en ekologisk, social och ekonomisk hållbar kommun. I *Verksamhetsplan 2024–2027* lyfter man fram de tre hållbarhetsdimensionerna samt preciserar definitioner gällande vad de tre hållbarhetsdimensionerna innefattar.

Ekonomisk hållbarhet innefattar bland annat att kommunens verksamheter använder de tillgängliga resurserna på bästa sätt, håller en hög kvalitet och har goda resultat. För att få en hållbar ekonomi i kommunen och för att kunna satsa resurser där det behövs mest är det viktigt att alla verksamheter analyserar sina kostnader och identifierar områden där effektivisering kan ske samt vidtar åtgärder.

Social hållbarhet innefattar bland annat kompetensförsörjning. Gällivare kommun står, liksom många av Sveriges kommuner, inför stora utmaningar gällande den långsiktiga kompetensförsörjningen. Kommunen som organisation, de kommunala bolagen och näringslivet är alla beroende av kompetensförsörjning och därmed är samverkan mellan de olika aktörerna viktig. Bristen på arbetskraft är stor i kommunens verksamheter och arbetslösheten är låg.

Ekologisk hållbarhet innefattar bland annat Gällivare kommun som organisation måste minska sin totala energiförbrukning samt minska sin användning av fossila bränslen.

Energianvändning med fossila källor ger upphov till växthusgasutsläpp. Arbetsmaskiner och industri står för en stor del av utsläppen, men kommunen har mycket att göra i sina verksamheter för att skapa förutsättningar för ett klimatsmart samhälle. Samhällsplanering och planering för mark- och vattenanvändningen, bostadsförsörjningen samt transportinfrastrukturen och den tekniska försörjningen är viktiga delar som kommunen ansvarar för.

Bostadsförsörjningsprogram

Enligt lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) är det varje kommuns ansvar att planera för bostadsförsörjningen. Det är viktigt att kommunen har en strategi för bostadsbyggandet och framtida exploateringar. Det ska finnas en variation av upplåtelseformer och boendeformer som säkerställer att medborgarna i Gällivare kommun oavsett ålder och livssituation har bostad för varje läge i livet. Gällivare kommun ska vara den självklara platsen att bo och arbeta i. Då krävs det att kommunen planerar attraktiva och hållbara livsmiljöer för att attrahera presumtiva invånare till kommunen. Ett aktuellt bostadsförsörjningsprogram är ett bara verktyg för kommunen att kunna identifiera vilka typer av bostäder som efterfrågas. Bostadsförsörjningsprogrammet kommer att vara ett bra verktyg för framtida exploateringar.

Sedan 2014 finns ett krav i plan- och bygglagen att det av översiktsplanen ska framgå hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder. Kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning, som enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska tas fram varje mandatperiod, utgör ett viktigt underlag för detta. Gällivare kommuns senast antagna översiktsplan är från 2014 och kommunens senast antagna riktlinjer för bostadsförsörjning är från 2011, *"Bostadsförsörjningsplan. Samhällsomvandling Gällivare kommun 2010–2030"*.

I Gällivare kommun och i Norrbottens län pågår samhällsförändringar som inverkar på bostadsbyggande och utveckling av det befintliga bostadsbeståndet. Kommunen behöver en aktiv och aktuell strategisk planering för den kommunala bostadsförsörjningen. Riktlinjerna ska vara vägledande till ÖP. Detta innebär att riktlinjer och ÖP inte kan utgöra samma dokument enligt Boverkets tolkning. Riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska vara vägledande när kommunen i översiktsplaneringen tillämpar och bedömer det femte allmänna intresset i 2 kap 3 § PBL, bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet. Det innebär att kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen måste presenteras och antas av kommunfullmäktige i ett särskilt dokument. De kan inte antas som en del av översiktsplanen. Riktlinjer för bostadsförsörjning kan inte behandlas och beslutas i samma dokument som de också ska vara vägledande för. Länsstyrelsen i Norrbotten rekommenderar att Gällivare kommun ser över att ta fram nya riktlinjer för bostadsförsörjningen i kommunen, just nu pågår arbete med att ta fram ett nytt bostadsförsörjningsprogram eftersom kommunens senaste riktlinjer är från år 2011. Med tanke på att efterfrågan av bostäder är stort samt att det råder en bostadsbrist i Gällivare anser kommunen att det är väsentligt att ta fram nya bostadsriktlinjer för att tillgodose behovet av bostäder i kommunen. Bostäder är också en förutsättning för att näringslivet i Gällivare kommun ska kunna växa och är också en förutsättning för att kommunen ska kunna växa. För att uppnå visionen för samhällsomvandlingen *"En arktisk småstad i världsklass"* måste bostadsbehovet för medborgarna och inflyttare tillgodoses. Gällivare kommun ska vara en attraktiv kommun och då krävs det bland annat att kommunen planerar olika typer av bostäder för att tillmötesgå behovet av olika typer av upplåtelseformer. För att Gällivare ska uppnå det övergripande målet om 20 000 medborgare måste medvetna satsningar göras för att behålla befolkningen och öka kommunens attraktivitet.

Enligt Boverket bör riktlinjerna för bostadsförsörjningen identifiera; kommunens mål för bostadsbyggande, kommunens planerade insatser för att uppnå uppsatta mål och hur kommunen har förhållit sig till regionala och nationella mål. Boverket rekommenderar också att det ska finnas en analys av den demografiska utvecklingen i kommunen. Denna analys ska innehålla marknadsförutsättningar samt vilka bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden.

Länsstyrelsen påpekar också i deras yttrande att aspekter som berör den sociala hållbarheten integreras tydligt i översiktsplanprocessen. Bostadsförsörjningsprogrammet kan där med användas för att identifiera olika upplåtelseformer och se till att en blandning av olika typer av bostäder byggs för att säkerställa den sociala hållbarheten efterlevs i den fortsatta planeringen av bostäder. Detta är ett sätt för att motverka samt minska bostadssegregationen.

Kulturmiljöer och kulturhistoriska värden

I Gällande Översiktsplan utpekade utvecklingsområden och LIS områden. Hela kommunen är indelad i bygder med kärnbyar där offentlig och kommersiell service ska prioriteras. Dock påpekar länsstyrelsen att det saknas en beskrivning som innefattar en känd fornlämningsbild eftersom förekomsten av lagskyddade fornlämningar kan förhindra och försvåra planerad verksamhet och framtida etableringar i dessa områden. I Gällivare kommun och i Norrbottens län pågår samhällsförändringar som påverkar bevarandet av kulturhistoriska miljöer. Gällivare kommun har därför för avsikt att se till att ta fram en plan vart och hur de kulturhistoriska värdefulla byggnaderna ska flyttas. Kommunen har också utpekat flera utvecklingsområden samt pekat ut LIS områden. Därför är det viktigt för kommunen att redovisa en känd fornlämningsbild som beskriver vilka typer av kulturhistoriska värden som finns i dessa utvecklingsområden. Kyrkor är skyddade enligt kulturmiljölagen och för övrig bebyggelse gäller det att kommunen arbetar med att identifiera samt redovisa de som är skyddade enligt PBL.

Mycket av arbetet med att förvalta och bevara kulturmiljöer har till största del fokuserat på Malmberget där den pågående samhällsomvandlingen har inneburit att stora delar av Malmberget har avvecklats och ersatts med nya bostäder och verksamheter i kommunen. Gällivare har aktivt arbetat med att dokumentera samt inventera de kulturvärden som finns i Malmberget samt flytta byggnader som har ett stort kulturhistoriskt värde. Dessa byggnader har kommunen omlokaliserat till Koskullskulle och Gällivare. Däremot är kommunen medveten om att det finns en del aspekter som man bör fokusera på för att säkerställa att byggnader som är skyddade i PBL förblir skyddade i framtida exploateringar. Således är det viktigt att identifiera kulturmiljöer i Gällivare tätort i och med att staden fortsätter att växa. Inventeringen av kulturhistoriska miljöer och byggnader har fokuserat på Malmberget med tanke på den pågående samhällsomvandlingen. I Gällivare tätort är den största delen av bebyggelsen uppförd under 1950 och 1980-tal. Bebyggelsen i centrum är blandad med en del äldre byggnader som brandstationen, Bäckskolan, Gröna skolan och Centralskolan. Gällivare centrum har ett högt kulturhistoriskt värde och är av intresse att de kulturhistoriska värdena tillvaratas. Det planeras för nya bostäder och verksamheter vilket innebär att en inventering av befintliga kulturvärden är viktigt för att säkerställa att de tillvaratas samt hur eventuella konflikter kan uppstå mellan bevarandet av kulturvärden och andra intressen.

I den gällande Översiktsplanen för Gällivare kommun påpekas det också att kommunen värdesätter och prioriterar kulturmiljöerna som finns inom kommunen. Kulturmiljöerna är inte enbart identitetsskapande, utan omfattar även sociala-, kunskaps-, och upplevelsevärden. I den gällande översiktsplanen och i den fördjupade översiktsplanen

påpekas det att en kulturmiljöanalys saknas och bör tas fram. Länsstyrelsen ser gärna att Gällivare kommun arbetar fram en kulturmiljöplan. Vidare påpekar också länsstyrelsen att det är viktigt att det finns en känd fornlämningsbild i LIS områden. Gällivare kommun har tagit del av Länsstyrelsen yttranden och instämmer att det behövs en kulturmiljöanalys för att inventera kulturmiljöer samt kulturhistoriska värden. Just nu pågår arbetet med att ta fram en kulturmiljöanalys där syftet med den är att den ska fungera som en vägledning för framtida exploateringar.

Trafik

Kommunens största vägar utgörs av E45 och väg E10. Vägen E45 är dragen genom Gällivares tätort och är en tydlig barriär som delar samhället i två delar, i synnerlighet Malmbergsleden. Fler bostäder i anslutning till Malmbanan och större vägar innebär att fler människor riskerar att påverkas av buller, vibrationer samt för olyckor med farligt gods. I den fördjupade översiktsplanen för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle föreslås det att vägen E45 leds om. Riksintresseklassificeringen och att vägarna är rekommenderade vägar för farligt gods resulterar i en målkonflikt med anspråk på stadsutveckling i anslutande områden i tätorten. En omdragning av E45 från centrala Gällivare innebär att risken för att olyckor inträffar med farligt gods minimeras samt skulle innebära en förbättrad tillgänglighet och samhörighet inom centrala Gällivare.

Just nu pågår det en diskussion gällande väghållaransvar med Trafikverket där Gällivare kommun anser bland annat att väg E45 som går igenom staden blir kommunalt ansvar. Gällivare kommun vill att E45 ska få en ny sträckning som går antingen längs med Nuolajärvivägen eller i en ny dragning sydost om Gällivare tätort. Det finns även ett generellt behov av att föra en dialog med Trafikverket och se över väghållaransvaret för vägnätet i närheten av Gällivare tätort.

Med tanke på hållbarhetsmålen och klimatmålen arbetar Gällivare kommun aktivt med trafikfrågor för att minska bilberoendet i kommunen och ge möjlighet för alternativa transporter. I Gällivare kommun pågår det flera innovativa och hållbara samhällsbyggnadsprojekt som finansieras av Länsstyrelsen i Norrbottens län. Regeringens uppdrag åt Länsstyrelsen i Norrbottens län är att fördela och betala ut ekonomiskt stöd för innovativa och hållbara samhällsbyggnadsprojekt. Ett av dessa pågående projekt är att planera för två mobilitetshubbar i anslutning till resecentrum och torget där de ansluter till Lasarettsgatan. Mobilitetshubbarna kommer att samla diverse transportslag i form av, elcyklar, elsparkcyklar, lådcyklar samt ge möjlighet för både besökare och boende i kommunen att parkera sin cykel. Syftet med mobilitetshubbarna är att främja alternativa färdmedel som är klimatsmarta vilket resulterar i att bilen får en mindre betydande roll i samhället. Mobilitetshubbarna är också ett sätt att ge förutsättningar för klimatsmarta transportsätt och ge förutsättningar för alternativa klimatsmarta färdssätt som resulterar i en minskad påverkan på klimatet. För att utveckla transportsystemet på ett hållbart sätt behöver hållbara färdssätt prioriteras. Detta bidrar till i sin tur att luftkvaliteten blir bättre samt att minskningen av antalet bilar i stadsmiljön ger utrymme för en alternativ bebyggelse som skapar värde för staden. Utvecklingen av ett mer transporteffektivt samhälle är en av flera strategier för att minska utsläppen av växthusgaser.

Trafikstrategi

I den gällande översiktsplanen för Gällivare kommun påpekas det att kommunen ska ta fram en trafikstrategi som omfattar alla trafikslag och som beskriver principiella ställningstaganden och riktlinjer för gatumiljöer. Målet är att ta fram en trafikstrategi för hållbar tillgänglighet för politiskt beslut i kommunfullmäktige under Q3 2024. Trafikstrategin ska innehålla mål och visioner samt identifiera och prioritera åtgärder och planer med tillhörande åtgärdsprogram för det fortsatta arbetet för ett hållbart samhälle.

Trafikstrategin ska peka ut riktningen för det fortsatta strategiska arbetet med hållbar tillgänglighet. Den ska beskriva vilka åtgärder och planer som bör tas fram. Därmed kommer det att bli tydligare och enklare för Gällivare kommun att arbeta med hållbar tillgänglighet i enlighet med kommunens visioner. Trafikstrategin blir ett styrdokument som visar hur trafiken ska utvecklas för att gå i linje med de kommunala målsättningarna och visionerna.

De mål och åtgärder som trafikstrategin pekar ut ska bidra till att skapa ett enklare vardagsliv för Gällivare kommuns invånare. Trafikstrategin ska fungera som stöd i samverkan med andra samhällsbyggande aktörer och i kommunikationen med invånare, verksamheter och andra externa intressenter. Således är det viktigt att Gällivare kommun är tydlig mot andra aktörer vad kommunen efterfrågar. Det finns ett behov att öka den lokala- och den regionala kollektivtrafiken.

Det trafikstrategiska arbetet ska leda till:

- Ett hållbart transportsystem.
- Ökad trygghet och säkerhet.
- Tillgänglighet för alla grupper.
- Förbättrad framkomlighet för hållbara färdssätt.
- Aktiv rörelse.
- Jämlikhet.

En samlad övergripande strategi för trafiken utgör ett stöd för flera kommunala processer. I arbetet med detaljplaner, översiktsplanen och fördjupningar av densamma är avsikten att trafikstrategin ska användas som ett stöd där Gällivare kommun kan harmonisera planerna mot den inriktning som beskrivs i trafikstrategin. Trafikstrategin blir då ett av underlagen för arbetet med den fysiska planeringen. Processen med framtagandet av trafikstrategin fyller också en viktig funktion. En ambition är att processen ska leda till höjd kunskapsnivå om hållbar tillgänglighet i organisationen.

Riksintresse för kommunikationer

Kommunens största vägar utgörs av E45 och väg E10. Båda dessa europavägar är av riksintresse för kommunikationer och ingår i TEN-T (transeuropeiska transportnätet). Båda dessa vägar har utöver sin funktion som viktiga persontransportleder även en viktig funktion för godstrafiken och är utpekade som primära vägar för transporter av farligt gods, vilket även gäller för sträckan genom Gällivare centrum.

I september 2022 beslutade Trafikverket att Gällivare flygplats inte längre är ett riksintresse för kommunikationer. Kriterierna för riksintresseanspråk har justerats utifrån ett systemperspektiv där större fokus satts på att långsiktigt säkerställa en grundläggande tillgänglighet runt om i landet. Detta skiljer sig mot tidigare kriterier som i större utsträckning byggde på trafikeringen av flygplatserna.

Riksintresse rennäring

I gällande översiktsplan (planbeskrivning och MKB) fokuserar kommunen till största del på enskilda riksintresseutpekade områden i varje indelning, till exempel bygder, tätort o.s.v. Rennäring bedrivs dock inte bara inom riksintresseutpekade områden, varmed länsstyrelsen gärna ser att man beskriver rennäringens markanvändning även utanför sådana områden.

I och med att gällande planhandlingar behandlar frågor om påverkan på rennäring separat i olika bygdeindelningar anser länsstyrelsen att det är svårt att förstå helheten av riksintressenas och rennäringens markanvändning inom kommunen. Till exempel behöver samband och funktionella samband såsom flyttleder eller passager mellan områden och riksintressen beskrivas. I den gällande översiktsplan har man redogjort för riksintresse för rennäring enskilt utan sin kontext i samebyarnas markanvändning på landskapsnivå, vilket gör det förhållandevis svårt att få någon vidare förståelse för rennäringens reella markanvändning inom kommunen. Länsstyrelsen ser därmed gärna att kommunen vid uppdatering av översiktsplan försöker ta ett mer samlat grepp för rennäringens markanvändning i kommunen i ett separat avsnitt både i planbeskrivning och MKB, med betoning på stads- och gruvnära markanvändning som påverkas i högre grad av exploateringar än fjällområdena. Detta är extra viktigt i tider av ökande exploatering till följd av bland annat den gröna omställningen och pågående samhällsomvandling. Att i översiktsplanen redogöra för rennäringens markanvändning på både plats- och landskapsnivå torde underlätta framtida utveckling av kommunen samtidigt som viktiga funktioner och områden för rennäringen kan tillgodose. Det finns inga planer på att ta fram en rennäringanalys i nuläget, men Gällivare kommun är medvetna om att det vore bra att i framtiden bearbeta fram en sådan eftersom att rennäringen bedrivs inte bara inom riksintresseutpekade områden.

Vidare ska det påpekas att kommunen har tagit till sig yttrandet från länsstyrelsen och är medvetna om att framtida exploatering av mark- och vattenområde får minimerande effekter på rennäringen. Miljöbalkens tredje kap 1§ framgår det att mark- och vattenområden ska användas för de ändamål som områdena är mest lämpade för. Detta innebär bland annat att opåverkade mark- och vattenområden och ekologisk känsliga områden ska så långt som möjligt skyddas samt att områden som är av riksintressen ska skyddas. Detta är något som påpekas i nu den gällande översiktsplanen och i MKB (Miljökonsekvensbeskrivning) för Gällivare kommun.

För att förse gruvindustrin med el planerar kommunen att bygga vindkraftsverk som är en del av den gröna omställningen. Detta innebär bland annat att markanspråk kommer att behövas tas i anspråk vilket kommer få sina konsekvenser på bland annat landskapsbilden och rennäringen. Just nu pågår ett arbete med att ta fram en TÖP (Tematiskt tillägg till översiktsplanen) för att precisera var det lämpar sig att lokalisera vindkraftverken. I den gällande översiktsplanen för Gällivare kommun finns det områden som är utpekade för vindkraftsetableringar. Nya områden för vindkraftsetableringar har pekats ut i det tematiska tillägget till översiktsplanen. Länsstyrelsen kommer att behöva genomföra en avvägning mellan dessa riksintressen samt ta fram en strategi för att lindra de negativa effekterna som vindkraftsetableringar kan få på rennäringen och den samiska kulturen. Gällivare kommun ska ta sitt ställningstagande gällande vilka konsekvenser det får för rennäringen.

Hälsa och säkerhet

Av översiktsplanen ska framgå kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa en samlad bild över risker i sin kommun som ett allmänt intresse enligt 2 kap PBL. I detta ingår exempelvis naturolyckor, transportvägar för farligt gods och större anläggningar som kan orsaka tekniska olyckor, bland annat så kallade 2:4 anläggningar enligt lag om skydd mot olyckor och Sevesoanläggningar.

I och med den pågående samhällsomvandlingen planeras det för nya verksamhetslokaler och bostäder. Detta innebär att Gällivare kommunen fokuserar på att bygga energieffektivt och undvika material som kan komma att påverka både hälsan och miljön på ett negativt sätt.

Med tanke på att Gällivare kommun är en expansiv kommun där det planeras för att nya bostäder och förtätning vill kommunen bland annat genomföra en omdragning av väg E45 som i dagsläget går genom staden. Anledningen till detta är bland annat för att prioritera människors hälsa och säkerhet.

Den 1 augusti 2018 ändrades plan- och bygglagen, PBL och plan- och byggförordningen, med syfte att förbättra beredskapen i kommunerna för klimatförändringen. Enligt den nya lagen ska översiktsplanen ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Länsstyrelsen rekommenderar därför att översiktsplanen kompletteras med en sådan redovisning. Gällivare kommun har tagit del av tillgängligt underlag från Länsstyrelsen och i nuläget pågår ett arbete med att bearbeta fram en klimatanpassningsplan.

Gällivare kommun arbetar aktivt med att säkerställa att den sociala hållbarheten efterlevs i den kommunala planeringen. Gällivare kommun har som målsättning att alla ska känna att det är lika mycket värda. En förutsättning för att Gällivare ska vara en jämlik och jämställd kommun är att bryta stereotyper om kvinnor och män. För att Gällivare kommun ska kunna lyckas med att bli en jämlik och jämställd kommun är det väsentligt att generella insatser kompletteras med riktade insatser till nationella minoriteter, nyanlända, personer med funktionsvariationer, landsbygdsbefolkningen, barn och ungdomar och äldre samt socioekonomiskt utsatta grupper i samhället.

Klimatanpassningsplan

Ett varmare klimat kommer att innebära nya utmaningar och risker för Gällivare kommun. Komplikationer för vägar, bostäder, näringsliv, vattenförsörjning samt natur- och kulturmiljö riskerar att inträffa då temperaturen och nederbörds mängderna stiger. Risken för översvämning kommer att öka vilket ger skador på byggnader och infrastruktur samtidigt som vattenkvaliteten kan komma att påverkas. Varmare klimat ställer även nya krav på bostäder och fastigheter att stå emot skyfall och uppehålla standarden för inomhusklimatet.

Klimatförändringarna är ett faktum och det är få verksamheter som kommer att bli helt opåverkade. För att kunna anpassa samhället till ett förändrat klimat krävs det att kommunen gör en bedömning på vilket sätt klimatförändringarna kommer att påverka samhället. Gällivare kommun ser ett behov att ta fram en klimatanpassningsplan som den

långsiktiga samhällsplaneringen bör förhålla sig till. Det handlar bland annat om att planera för ett robust samhälle som kan stå emot de klimatförändringar som Gällivare kommun ställs inför. Det handlar också om att identifiera och peka ut sårbara områden och verksamheter så att lämpliga åtgärder kan vidtas. Det första som måste genomföras är att ta fram en konsekvens- och sårbarhetsanalys. Detta genomförs för att peka ut både positiva och negativa effekter som klimatförändringarna kan resultera i. Därefter genomför kommunen en bedömning på vilket sätt konsekvenserna kan åtgärdas.

I den gällande översiktsplanen finns det ingen direkt klimatanpassningsplan varpå Länsstyrelsen anser att en sådan bör tas fram för att ge sin syn på hur risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion, kan minskas eller förhindras. Kommunen är därför i behov av en klimatanpassningsplan för att anpassa sig till det nya klimatet som väntar i framtiden. Gällivare kommunen har under åren 2022 och 2023 arbetat fram ett utkast till en klimatanpassningsplan.

Rekommendationer för de olika bygderna

Gällivare kommun har arbetat fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen där områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, s.k. LIS-områden, pekats ut. Cirka 144 strandskyddsdispenser har hanterats av miljö- bygg och räddningsförvaltningen sedan 2015 och varav 30 av strandskyddsdispenser avser strandskyddsdispenser för bostäder, både fritidshus och permanentbostäder. 19 av dessa avser bostäder som är lokaliserade inom utpekade LIS-områden. Sju av dessa avser permanentbostäder, sex av dessa berör Tjautjas och en i Ullatti.

En översyn av strandskyddslagstiftningen har genomförts och uppdraget redovisades i december 2020 (SOU 2020:78). I den statliga utredningen belyser man att LIS-bestämmelserna inte har fått den tänkta effekten på landsbygdsutvecklingen som åsyftats. Slutsatsen dras utifrån att få beviljade dispenser inom LIS-områdena har hanterats i relation till den tids- och resurskrävande process som framtagandet av en LIS-plan är. Den statliga utredningen föreslår bland annat att kommuner antingen bör kunna ansöka hos Länsstyrelsen om att strandskyddet upphävs i landsbygdsområden, eller redovisa landsbygdsområden i översiktsplan genom utpekandet av strandnära utvecklingsområden där det ska vara enklare att få dispens. Inom sådana områden ska särskilda skäl kunna tillämpas. Gällande bestämmelser om områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) föreslås avskaffas. LIS kan inte anse "rädda" landsbygden då det är så få permanentbostäder som uppförs. Fritidshusen utgör 2/3-delar. Frågan om prioriteringar och konsekvenser av exploatering på landsbygden måste synliggöras tydligare.

I kommunplanen för Gällivare kommun betonas det att landsbygden har en stor betydelse i att uppnå de kommunala målen och förverkliga kommunens vision. Gällivare kommun har för avsikt att prioritera landsbygden som har mycket att erbjuda när det kommer till rekreation, jakt, fiske, naturområden och friluftsliv. Boendemiljöer på landsbygden erbjuder alternativ mot urbaniseringen och bör prioriteras i den fortsatta översiktsplaneringen. Levande landsbygder är en förutsättning att skapa attraktiva platser att bo och verka på. Kommunen har för avsikt att skapa förutsättningar för att se till så att landsbygden blir en levande sådan.

Detaljplaner avvikande från ÖP och FÖP

Det finns en del detaljplaner som avviker från både översiktsplanen och den fördjupade översiktsplanen. Totalt har cirka 55 stycken detaljplaner upprättats sedan 2015 och åtta av dessa detaljplaner avviker från gällande översiktsplan. Följande detaljplaner avviker från översiktsplanen och den fördjupade översiktsplanen:

- Friidrottshallen - Idrottsanläggning inom föreslagen markanvändning för bostäder FÖP.
- Ishallen - Idrottsanläggning inom föreslagen markanvändning för bostäder FÖP.
- Kulturhus – Omfattning av etableringen i numerär samt markanvändning. FÖP.
- Malmberget 8:1, 2:5 samt del av Robsam 1:1 – naturmark ianspråktagen av gruvverksamhet.
- Multiaktivitetshuset – Påverkan på kyrkoallén. Förenligt med föreslagen markanvändning. FÖP.
- Sakajärvi.
- Repisvaara västra – bostäder lokaliserad på föreslagen markanvändning för turism. FÖP.
- Östra Malmberget etapp 1 – Markanvändning för bostäder och natur har tagits i anspråk för gruvverksamheten.

Den fördjupade översiktsplanen för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle anses vara aktuell ur denna aspekt eftersom mindre företeelser har föranlett de motiverade avvikelserna.

Ändrade planeringsförutsättningar

Gällivare kommuns översiktsplan tillsammans med fördjupning antogs under en intensiv tid av samhällsomvandlingen. Där stora delar av Malmberget stod inför en avveckling samtidigt som det fanns ett stort behov av att tillskapa byggrätter inom andra delar av tätorten för att skapa förutsättningar för ersättningar av bostäder och verksamheter som avvecklades i Malmberget.

Idag är förutsättningarna och målbilden något annorlunda. Gällivare behöver växa och kommunen behöver locka till sig fler invånare för att kunna möta kompetensbehovet när gruvindustrin satsar på en grön omställning av gruv- och stålindustrin. Det skapas goda förutsättningar för att Gällivare kommun ska bli det mångkulturella och inspirerande samhället som leder den gröna omställningen.

Gällivare ska bli ett hållbart samhälle och målsättningen är att Gällivare kommun blir en klimatneutral stad fram till år 2030. Den gällande översiktsplanen antogs 2014 och samma år antogs den fördjupade översiktsplanen för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle. Översiktsplanen togs därmed innan industrierna i regionen påbörjade deras satsning på att ställa om industrin. Dagens energibehov kunde inte förutses då och detta har inneburit att kommunen har arbetat med att ta fram olika tillägg och fördjupningar som komplement till den gällande översiktsplanen.

Industrin i Norrbotten och Västerbotten står inför en grön omställning för en fossilfri ståltillverkning. Omställningen är viktig för att nå riksdagens mål om netto-noll-utsläpp av växthusgaser. Den gröna omställningen innebär ett ökat behov av energiförsörjningen för att industrierna i kommunen ska klara av att ställa om. Det största projektet, Hybrit, är ett

gemensamt initiativ från SSAB, LKAB och Vattenfall. En vätgasanläggning planeras på orten i samband med Hybrit-etableringen, produktionsanläggning för fossilfri järnsvamp. Möjligheter öppnas för ytterligare nyetableringar och innovation inom en rad olika områden som exempelvis test- och demonstrationsmiljöer för vätgasdrivna fordon samt tillvaratagande av stora mängder spillvärme i samhällsplaneringen. Även Boliden Aitikgruvan utanför Gällivare (Sveriges största koppardagbrott) genomgår en omställning och elektrifiering för en mer fossilfri framtid. Dagens behov av eldistribution kunde inte förutse då vilket har inneburit till förändrade planeringsförutsättningar. För att industrierna ska kunna lyckas ställa om behöver översiktsplanen kompletteras med ställningstagande om de markanspråk som eldistributionen förutsätter. Det ökade energibehovet i regionen påverkar Gällivare kommun eftersom ny infrastruktur (kraftledningar och vätgasledningar) måste korsas kommunen. Den lokala energiproduktionen ska också ställas om vilket innebär att kommunen arbetar med att peka ut platser för etableringar av vindkraftsverk.

Denna omställning som industrierna genomgår tillsammans med Gällivare kommun innebär markanspråk för eldistribution och vindkraftsverk behöver avvägas mot olika motstående intressen såsom försvarets lågflygningsområden, rennärings- samt värdefulla naturområden. I många av dessa fall gäller det att en avvägning mellan olika riksintressen behöver genomföras.

Livsmedelsproduktion

I juni 2022 presenterades planerna för en ny grön industrietablering som går under namnet Regenergy Gällivare. Det blir Sveriges största projekt när det gäller energiåtervinning från spillvärmeströmmar för att producera livsmedel. Hybrids demonstrationsanläggning för LKAB:s koldioxidfria järnsvampsproduktion planeras att tas i drift 2026. Företaget WA3RM, som är ledande inom storskaliga gröna industriprojekt, har skrivit under en avsiktsförklaring med Gällivare Energi om nyttjandet av en del av spillvärmes från det unika industriprojektet för att driva livsmedelsproduktion. Nästa steg är en fördjupad förstudie och att skapa en konceptuell design.

Genom projektet "North Sweden Green Deal", som delfinansieras bland annat av EU och Region Norrbotten, är Gällivare först ut med att visa hur industrins omställning gör det möjligt för samhällen i norra Sverige att ställa om genom cirkulära flöden av den spillvärmes som uppkommer. Möjligheten innebär att Gällivare kommun kan reducera klimatavtrycket och få en hållbar matproduktion året runt.

Mellankommunala frågor och samarbeten

De mellankommunala frågorna får en allt mer betydande roll i planeringen. Frågor som berör arbetsmarknad, kompetensförsörjning och hållbarhetsfrågor sträcker sig bortom kommungränserna. Därav krävs det att Gällivare kommun har en god dialog och samverkan med sina angränsade kommuner.

I den gällande översiktsplanen berörs även mellankommunala frågor som samarbeten mellan angränsande kommuner i regionen. Frågor som berör transporter och stråk är sådana exempel på frågor som berör andra kommuner som gränsar mot Gällivare kommun. Därför är det av betydelse att se till så att kommunen samarbetar och samverkar med sina grannkommuner. Länsstyrelsen påpekar att många mellankommunala frågor är kopplade till infrastruktur, transporter med mera. Varpå länsstyrelsen ser att kommunen uppdaterar och utvecklar frågor som berör mellankommunala angelägenheter. Gällivare kommun håller med Länsstyrelsen som påpekar att beskrivningarna kan bli tydligare gällande samarbeten med dem angränsande

kommunerna i länet. Gällivare kommun samverkar med grannkommunerna i de frågor som är gränsöverskridande.

Omställningen av industrin i Norrbotten och Västerbotten innebär att eldistribution och energiproduktion (bland annat vindkraft) berör även andra kommuner i regionen. Det är framför allt kommunerna Kiruna, Pajala, Jokkmokk, Övertorneå, Boden och Luleå. Eftersom det är stora markanspråk som är inom kommunens gränser och vid kommunens gränser blir frågan om den gröna omställningen en mellankommunal fråga. Ett flertal utpekade vindkraftsområden ligger vid kommungränsen och kan därför påverka landskapsbilden i de angränsade kommunerna. Därav blir eldistributionen och energiproduktionen en mellankommunal fråga som sätter stor vikt på god kommunikation och samverkan med de berörda kommunerna. Gällivare kommun och Jokkmokk kommun har gemensamma vindkraftsutredningar och är ett exempel på hur Gällivare kommun för dialog med sina grannkommuner. Gruvnäringen är också en sådan fråga som kan betraktas som en mellankommunal angelägenhet. Gruvnäringen skapar arbetstillfällen i länet och ställer krav på kommunövergripande samarbete. Exempelvis kan det handla om frågor som berör planering av industrimark, bostäder, infrastruktur och kompetensförsörjning.

Den kommunala samverkan handlar också om utbildningsfrågor och detta samarbete sträcker sig till år 1999 där kommunerna Jokkmokk, Kiruna och Pajala bildade Lapplands kommunalförbund. Klimat- och energirådgivning är en mellankommunal fråga och från 1999 finns det ett samarbete med kommunerna Jokkmokk, Kiruna och Pajala.

Tematiskt tillägg till översiktsplanen- eldistribution och vindkraftverk.

Ett tematiskt tillägg är ett sätt att hålla den gällande översiktsplanen aktuell. Översiktsplanen, inklusive tillägg och fördjupningar, är ett samlat beslutsunderlag, som visar hur kommunen ser på mark- och vattenanvändningen och bebyggelseutvecklingen i kommunen. Översiktsplanen ska redovisa hur kommunen avser att bland annat tillgodose riksintressen och andra allmänna intressen. Översiktsplanen är vägledande när kommunen upprättar detaljplaner, områdesbestämmelser och prövar bygglov enligt plan- och bygglagen samt när kommunen eller andra myndigheter fattar andra beslut som rör mark- och vattenanvändningen i kommunen. Det ska påpekas att översiktsplanen inte är juridiskt bindande, men uppfyller en viktig roll i kommunens arbete att formulera olika strategier för en långsiktig hållbar utveckling.

I gällande översiktsplan finns det ett kapitel om vindkraft som i stora delar är inaktuell och därmed krävs en uppdatering av översiktsplanen som behandlar lokaliseringen av vindkraftverk. Detta tematiska tillägg för vindkraft och eldistribution syftar till att visa vilka markanspråk som behövs för eldistribution och lokal energiproduktion (vindkraft) samt kommunens syn på lämplig avvägning mellan berörda allmänna intressen. Det tematiska tillägget till översiktsplanen för eldistribution kompletterar gällande översiktsplan och ersätter de delar som berör vindkraftverk i den gällande kommuntäckande översiktsplanen för Gällivare kommun. I det tematiska tillägget för eldistribution och vindkraftverk belyses det att det behövs kraftledningstråk, vätgasanläggningar och vindkraft för att industrierna i kommunen ska kunna genomföra en grön omställning.

Industrin i Norrbotten och Västerbotten står inför en grön omställning för en fossilfri ståltillverkning. Omställningen är viktig för att nå riksdagens mål om netto-noll-utsläpp av växthusgaser. Den gröna omställningen innebär dock ett betydligt ökat behov av energiförsörjning. Det största projektet, Hybrit, är ett gemensamt initiativ från SSAB, LKAB och Vattenfall. Totalt uppskattas Hybrit ha ett energibehov om cirka 70 TWh/år när det är fullt utbyggt. Detta motsvarar ungefär hälften av Sveriges totala energikonsumtion under

2021. I samtal mellan kommunen och Vattenfall under hösten 2022 framkom att energibehovet kan vara ännu större, över 100 TWh/år. Energiförbehovet behöver försörjas med förnybar elproduktion för att gå i linje med dem nationella miljö- och klimatmålen. Svenska Kraftnät uppskattar att vind och solenergi kommer öka betydligt för att möta den ökande elkonsumtionen i landet. De framhåller även att viss utbyggnad av kärnkraft kan behövas (Svenska Kraftnät, 2021).

Hybrits avsikt är att producera fossilfri järnsvamp genom fossilfri elektricitet och vätgas. Redan 2026 beräknas en demonstrationsanläggning i Vitåfors vid Malmberget i Gällivare kommun ha ett energibehov som uppgår till 4–6 TWh/år. När anläggningen i Vitåfors kommit upp i sin fulla skala förväntas energibehovet uppgå till 15 TWh/år, vilket motsvarar drygt 10 % av Sveriges totala energikonsumtion under 2021. Även Hybrits övriga satsningar i Kiruna och Svappavaara påverkar tillgången på elektricitet, eftersom industrierna är sammankopplade på det gemensamma elnätet.

Inom kommunen och i dess närområde etableras och utvecklas även andra industrier med ett stort behov av elektricitet, såsom grön stål tillverkning, batterifabriker och serverhallar. Det ökade energibehovet i regionen påverkar Gällivare kommun genom att ny infrastruktur för eldistribution (kraftledningar och vätgasledningar) måste korsas i kommunen och genom ökad vikt av lokal elproduktion i form av vindkraft.

Kraftledningsstråk, vindkraft och transmissionsnätstationer påverkar andra allmänna intressen varav flera är av riksintressen. De riksintressen som berörs är; Natura 2000 områden, världsarvet Laponia, riksintresse för friluftsliv, riksintresse för kulturmiljövård, riksintresse för totalförsvaret, riksintresse för rennäringen och andra områden som är viktiga för den samiska kulturen, naturreservat, nationalparker samt landskapsbildskydd. Utöver detta kommer befintlig bebyggelse att påverkas mer eller mindre av de planerade kraftledningsstråken och de planerade vindkraftverken.

Bedömning av översiktsplanens aktualitet och kommunens fortsatta arbete med översiktsplanering

Gällande översiktsplan med tillhörande fördjupning bedöms vara aktuell och användbar och ge vägledning för den kommunala verksamheten framöver. De förändrade planeringsförutsättningar har inneburit att Gällivare kommun håller på att arbeta fram olika tillägg för att säkerställa översiktsplanens aktualitet.

Det finns ett behov av ytterligare utredningar kopplat mot främst den fördjupade översiktsplanen för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle. Dessa ska fungera som underlag för beslut och arbetas in i kommande version av den fördjupade översiktsplanen. Vid en kommande revidering och komplettering behöver nya ytor för bostäder, handel och verksamheter (såsom tex livsmedelsproduktion) pekats ut inom tätorten, för att till fullo kunna uppnå de kommunala målen med en befolkningstillväxt och underlätta för industrins gröna omställning.

Efter att översiktsplanen antagits 2014 har en rad olika planeringsunderlag bearbetats fram som har betydelse för samhällsplaneringen. Det finns ett antal pågående och framtagna underlag utifrån de nya planeringsförutsättningarna, exempelvis pågår arbeten med att ta fram en klimatanpassningsplan och en tematisk översiktsplan för vindkraftsetableringar. Att arbeta med fördjupningar och tillägg är ett sätt att se till så att översiktsplanen är aktuell. Nedanför sammanställs de framtagna underlagen samt de underlag som håller på att bearbetas fram. Nedanför preciseras också kvarvarande

underlag att ta fram där Gällivare kommunen ser ett behov att ta fram dessa underlag för att komplettera den gällande översiktsplanen.

Framtagna underlag och pågående underlag

- Tillväxt och investeringsstrategi (pågående)
- TÖP vindkraft (pågående)
- TÖP eldistribution (pågående)
- VA- plan för Gällivare kommun (framtagen)
- Trafikstrategi för kommunen (pågående)
- Plan för kulturmiljö och byggande (pågående)
- Bostadspreferenser (pågående)
- Klimatanpassningsplan (pågående)

Kvarvarande underlag att ta fram, där ett behov av utredning föreligger

- Riktlinjer för bostadsförsörjning
- Plan för centrumhandel
- Arkitekturpolicy
- Dagvattenpolicy
- Kommunövergripande friluftspan
- Genomlysning av gällande byggnadsplaner och detaljplaner i bygderna
- Grönstrukturplan för tätorten (grön-blå- vitstrukturplan)

Sammanfattande bedömning

Analysen visar att kommunens fortsatta planering ligger i linje med den gällande översiktsplanen för Gällivare kommun. Dock har denna analys påvisat förändrade planeringsförutsättningar som har inneburit att nya handlingar håller på att bearbetas fram för att säkerställa att översiktsplanen är fortsatt aktuell. Det har hänt mycket sen den gällande översiktsplanen togs fram vilket har inneburit att kommunen har varit tvungna att komplettera översiktsplanen med tematiska översiktsplaner samt komplementär underlag. Således blir bedömningen att gällande översiktsplanen samt de kompletterande dokumenten är aktuella och gäller fortfarande för kommunens fortsatta utveckling. En del kompletteringar och fördjupningar behöver göras och Gällivare kommun arbetar kontinuerligt med att se till så att den kommuntäckande översiktsplanen är fortfarande aktuell.